

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

Cap. undecimum. De Martino Bucero non vulgari haeresios Aristarcho.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

cum Zuinglianis se rediturum promississe: vltimam eius non quidem de omnibus Fidei articulis, sed de Eucharistia, tamquam de præcipuo Christianismi fundamento, Confessionem, quam ad Corporis Christi in ea præsentiam, hoc loco allegare volui. Animaduertens, inquit Lutherus, hæresin unam super aliam pullulare, & diabolum nullum grassandi ac furendi modum facere, ut post mortem meam scriptis meis ad suorum errorum defensionem vsatur, quemadmodum iam quoque ab insanis nonnullis Cœna Domini & Baptismi corruptioribus factum est: coram Deo & hominibus Confessionem meam edere volui, in qua etiam, diuina auxiliante gratia, vsque ad finem vite perseverare. & cum ea coram Iesu Christi tribunali comparare constitui: nimirum si quis dixerit, Lutherum si adhuc viueret, de hoc vel illo articulo aliter senturum, ut quem non penitus excusseris ac perpendis, valde illum errare, quum eadem tum futura sit, mea sententia qua iam est aut olim fuit. Ego articulos omnes diligenter expendi, & per scripturam iterum atque iterum exanimatus: eoque non minus acriter omnes defendere paratus sum quam illum de Cœna Domini. Ebrus non sum, neque inconsiderate hæc tracto. Scio quid dicam, scio etiam quod mihi iudicium in aduentu Domini subeundum sit. Nemo ergo putet me in re tam seria iudere. Noui ego per Dei gratiam Sathanam, quis sit. Et quid ille in scriptis meis facere non audebit, qui diuinam scripturam corrumpere audeat? Explicata inde de quibusdam Fidei articulis sententia, Idem, inquit, dico de Cœna Domini, nimirum quod verum Corpus & sanguis in pane & vino manūcetur & bibeatur etiam si qui vel administrant vel percipiunt hæc Sacramentum, fide destituantur aut eo abutantur. Hæc mea fides est. Hoc omnes veri Christiani credunt. & hoc etiam sacra docet Scriptura. Quod hoc loco minus clare exposui, in alijs meis libris intra quatuor aut quinque annos publicatis perspicue explicatur. Rogo ergo bonos & pios, ut huius meæ Confessionis testes sint, ac Deum pro me orent ut in ea perseverandi & vitam finendi gratiam mihi largiatur. Quod si in extremo illo agone tentatio forte verbum aliquod huic Confessionis contrarium mihi expresserit, iam illud renouatum volo & per hanc Confessionem protestor, id aliunde quam à Sathana procedere non posse. Sic me Deus adiuuet Amen. Idem alibi duobus circiter ante obitum annis (a) sic scripsit: Quicumque non vult credere panem in Cœna esse verum & naturale Corpus Christi, quod Iudas & mali omnes non minus quam S. Petrus & alij pij perceperint, à me procul abeat, & nec per litteras alijs scriptis aut sermonem mecum communicet, nec

unquam speret se partem aliqua' mecum habiturum. Hunc enim laborem frustra sumes. Nec quidquam ad rem attinet quod hi phrenetici de spiritali communionem tam multa blaterant, quodque in Patrem, Filium & Spiritum Sanctum credere se dicunt, quum blasphemio ore hunc Fidei articulum nobis ex ipsius Dei Filij ore hu verbis. Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur, prolatum negent. Quid iam, Sacramentarij? An quidquam hæc de re clarius adferri vobis vultis quam hæc Lutheri Confessionem? itaque caput hoc concludam, sequenti Martini Buceri de quo non semel supra facta est mentio, ingenium, vitam & doctrinam persequutus.

DE MARTINO BUCERO, NON vulgari hæreseos Aristarcho.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

- I. De Martino Bucero.
- II. Bucerus concordiam inter Lutherum & Zuinglium tentat, sed frustra.
- III. Quomodo Sacramentarij Bucerus retinere voluerint.
- IV. Conuentus Vitteberga habitus de concordia inter Lutherum & Bucerus.
- V. Buceri fluctuatio, etiam postquam Lutheri partes professus est.
- VI. Bucerus tertium maritus, in Angliam proficiscitur, ibique moritur.

I. **M**ARTINVS Bucerus natus fuit Argentorati, patre Iudæo: quo mortuo, Dominicanorum cœnobio admodum adolescens inclusus, magnos in studijs breui progressus fecit: sed cum Ecclesiæ detrimento quatenim infideli patre natus in clerum cooprari, & ad sacros Ordines promoueri, iuxta Canones non debuerat, virum, quod in eiusmodi hominibus Ecclesiæ semper reformidauit, luculenter aduersus eam eumuit factis, verbis & scriptis. Siquidem è Dominicana familia profugit, & non solum ipse, sed & Virginem Deo dicatam, è Monasterio profugam, sibi coniunxit, & Lutherum

a In Lib. quod verb. Chr. sunt.

amularus incestu Apostasium cumulavit (a) benignissimæque matri suæ Ecclesiæ à qua è Judaismo extractus nutritus & educatus fuerat, cum cæteris Apostatis, nefarium bellum indixit. Ac primo quidem sub Lutheri signis militans, non longe post ab eo una cum Musculo ad Sacramentarium castra profugit. Sic tamen ut utriusque sectæ sese medium interponeret, unam ex utraque conflaturus si posset.

II. Patuit hoc eius studium in diversis colloquijs Lutheranorum ac Zvinglianorum, quibus tamen nihil est effectum eorum quæ Bucerus intendit, etiamsi unus esset ex præcipuis hæresum fautoribus & propugnatoribus, propter linguarum plurimum peritiam, & singularem, tam in Lutheranæ, quam Zvinglianæ religionis mysterijs explicandis, sollicitiam, quæ tamen tota Catholica doctrinæ opposita, ira evanescebat, ut candor margaritarum ex oriente allaturum sub radio solis disparet. Idem Anno 1528. adfuit colloquio, quod Bernates in Helvetijs de Religione indixerat (b) suafu eius & aliorum apostatarum Monachorum inter Catholicos & Zvinglianos habendo, specie quidem veritatis indagandæ, sed intento pervertendi Catholicos. Itaque nullus Catholicus Doctor ei adesse voluit, præter unum Conradum Trigarium Provinciale Augustinianorum. Itaque quod intenderant Apostatæ perinde egerunt, ac si victoriam de comparere nolentibus reportassent, Sacra Catholica abrogarunt, fecerunt fæda (c) Cum igitur eodem Anno in Comitijs Spiræ ad Februarium indicta haberentur, deprehensumque esset in ijs, quam graviter ipsi Status Novi Evangelij titulo amicti inter se dissiderent, sectis maxime Lutheranismò hinc, inde Zvinglianismo, & hoc dissidium Philippus Landgravius Hassiæ sopitum ægre, hoc ipso Anno 1528. tam colloquijs, tum litteris (d) ut ad finem Septembris colloquium de Concordia inter Zvinglianam & Lutheranam factionem haberetur, quo potentius contra Catholicos unum grassarentur. Accesserunt igitur Marpurgum cum Luthero, Melanchton, Jonas, Osiander, Brentius, Agricola, & cum Zvinglio, Oecolampadius, Bucerus, Hedio. Sed isti neque privatim, neque publica disputatione conciliari poterunt, & uti Lutherus prædixerat fædior discordia evasit, cum utraque pars de altera spargeret, & mentiretur esse convictam erroris (e) & sese mutuo scriptis acerbe idcirco impeterent. Ab eo

tempore Martinus Bucerus vasto ingenio præditus sese medium utriusque parti litiganti ingessit, ut utriusque imperium occuparet, quæ tamen etiam illum spes demum sefellit, aliquot tamen annis proposito suo institit. Nam comitijs Augustæ Vindelicorum Anno MDXXX. sed quibus Confessio Augustana Imperatori fuit exhibita, interfuit, subscribere eidem noluit, Principibus interim & Theologis persuadere conatus, controversias, quæ inter illos agerantur, meram esse logomachiam, à quibus tamen si non desistant, brevi fore ut à regia via plane deflectant, & in inexplicabilem errorum incidant labyrinthum. His ille verbis plerumque utebatur, de concordia tam inter Lutheranos & Zvinglianos, quam ipsos Zvinglianos inter se dissidentis tractans. In iisdem Comitijs acriter Bucerus, Capito & alij Sacramentarij instituerunt, ut à Lutheranis in Societate offerendæ Confessionis admitterentur, idemque vehementer urgebat Philippus Landgravius, sed nec illi, nec hi quicquam omni opera & collationibus effecerunt, adeo ut Landgravius offensus eâ discordiâ Comitijs discesserit, & ex eo tempore in Sacramentarium partes inclinavit, cum hi Lutheranos pro Fratibus agnoscerentur, Lutheranis vero fraternitatem aspernarentur. E comitijs iisdem Augustanis Bucerus, Principes novam Confessionem amplexos alloquutus, sententiam suam de ea scripto consignatam ad Lutherum misit, cuius Melanchthon in epistolis facit mentionem. (f) Bucerum nempe confiteri Corpus Christi esse cum pane. At Lutherus Bucero rescribere dignatus non est, Sacramentarium astutiam ac malitiam satis superque sibi perspectam dicens (g) quibuscum nihil commune sibi esse velit.

Neminem tamen æque ac Bucerum Lutherus reformidabat, præsertim post Colloquium Marpurgense. Neque ille Luthero errores, ac potissimum quos in Bibliorum versione commiserat, ostendere dubitabat: ac Luthero id ægre ferente. Quid? inquit, An Lutherus sibi contradicere non vult? Probat ergo se Deum esse. Neque quidquam Lutheri

indaga-

a Vlenberg in Vit. Melancht. c. 16. b Surius in Commentario An. 1538. c Idem Surius ibidem. d Vlenberg. vita Lutheri cap. 20. num. 2. ex Tom. 4. sen pag. 465. & Tomo 9. Vitteb. p. 288. e Vlenberg. vit. Luth. cap. 20. num. 3. & 4. ex Authoribus ibi citatis suis. f Vlenberg. vit. Luth. cap. 25. 22. 21. ex Auth. ibi cit. g Tom. 1. ep. fol. 24. incip. Per Cyriacū. h Luth. Epist. Vltimam vos brev.

indignationem moratus, Ducis, Saxonix & Argentoratensium rogatu Augusti Coburgum, vbi Lutherus iussu Ducis Saxonix tempore Augustani Comitij, veluti proscripſus nuper hærebat (a) ad eum profectus est. Qua de re Lutherani in sua de Cœna Domini Apologia (b) pulcram & notabilem historiam recitant.

Paulo ante Buceri aduentum, inquit, Lutherus vespertilionem in cubiculo suo captum, muro affigi iussit, sumtoque animi gratia arcu, sagitta medium confixit, sic ut cor sagittam extractam sequeretur. Inde ad Vitum quidam memorabili, (venatore potius quam Propheta) digna actioni interfuerat, conuersus, Ne tu, inquit, hoc sine omni & lato praesagio factum putas. Mihi crede, breue videbis vespertilionis alicuius cor à me tactum & confossum. Quum vero eodem die Bucerus aduenisset, Lutherus conspecto homine, subridens ad Vitum ait: Ecce vespertilionem, cui ego mox cor tangam. Quod & factum esse, idem historicus dicit, nec tamen formidabilem illum Achillis & Hectoris congressum eiusque euentum exponit, quare verò quoniam longo Colloquio Lutherus Bucetum & hic illum circumvenire studuerunt, simulando, fallendoque. Perstitit tamen Bucerus in spe concordix faciendæ, quæ eius spes in hoc Lutheri congressu mirifice aucta fuisse videtur. Siquidem à Luthero ad Zuinglium & Oecolampadium confestim profectus fuit (c) & sex secutis annis vehementer telam suam pertexere laborauit.

III. Aiunt quidam, Lutherum cognita Buceri ad Zuinglianismum inclinantis opinione, ne aduersario suo optionem, seu auxiliatorem non minori, quam se laterum acrenum vi præditum, sua pertinacia adiungeret, Buceri opinioni initio non multum contradixisse. Hoc quidem testatur Ambrosius Wolfus. Quamuis autem in hoc congressu, interea dum Augustana Confessio sub incude est, concordia aliqua inter Lutherum & Bucetum facta sit, Bucerus tamen eam miro studio celabat: deinde ad Zuinglium in Heluetiam profectus, eum non minus quam Lutherum ab omni conciliatione alienum offendit, dicentem: *Notum sibi esse quam magno corde sit iste monachus, qui à prima sua opinione numquam sit discessurus. In hac tenenda concordia oleum atque operam perdi.* Idem egit Bucerus cum Oecolampadio, quorum in Epistolarum libris responsa existant. Interea Anno 1531. inchoatus est, quo decurrente xi. Octobris Huldricus Zuinglius in prælio Tigurino cum 50. cantonibus percussus interijt, quem breui dolore

confectus Oecolampadius affecla suus insecutus est, magno Lutheri gaudio & pene triumpho qui Oecolampadium ignitis diaboli sagittis confossum dixit. Post quorum mortem cum anxij essent Sacramentarij, ne à Bucero desererentur, eo quod is ad Bullingerum & Leonem Iudam Zuinglij in Tigurina Ecclesia successores scripſisset, Lutheri opinionem magis esse probabilem. Hinc vterque eum obsecrabat, ne hanc quoque ad reliquas Ecclesias è Zuinglij & Oecolampadij morte acceptas calamitates accedere pateretur, ut causam eorum deseruisse videretur. Tentabant interim Sacramentarij maiorum quoque ut Alberti Btandeburgici Borussia Ducis animum, ut eum, qui iam à Teutonico ordine, & fide Catholica defecerat, suæ opinioni adiungerent, sed is à Luthero admonitus est, per litteras, ut sibi caueret, argumento ab Vniuersali Ecclesie consensu petito, quæ semper crediderit verè præsentem esse Christum in Eucharistia, ita Vertumnus ille Saxonicus armis Catholicorum contra aduersarias sibi hæreses, & armis hæreticorum contra Catholicos grassari perinde habebat, modo vinceret ex animi sui proposito. hac ratione insidijs mutuis hæretici confligentes in annu 1534 deuenere, quo An. mense Decembri Constantiæ ad Lacum Brigantium Conciliabulum confluuerunt Zuingliani, & Buceriani ad rationem aliquam inter Lutheranos & Sacramentarios concordiam tentandam, in dogmate de Cœna, cui Bucerus omnem operam impendebat (c) Itaq; Bucero perplexis verbis nitente, & sperante quod eorum ambiguitate partes in vnam sectam contraheret, An. sequenti 1535. vehementer per Germaniam scribendo & cursitando de concordia actum est sub patrocinio Landgrauij Philippi, qui iam sædus pepigerat cū Tigurinjs & alijs, aliquot Heluetijs Sacramentariæ sectæ addictis. Hoc igitur euocante Melanctonem in Hafsiam, item Bucetum ex ipso Constantiensi conciliabulo ad se accersente protinus vterque accurrat, & initio Anni vnus 1535. laboratum est in Sampsonicarum vulpecularum vnione. Dederat autem Lutherus in mandatis Melanctoni abeunti in Hafsiam, ut Buceri mentem & num Zuingliani

a Fol. 175. Vlenberg. Vit. Luth. cap. 33. num. 2.
b Vlenberg. Vit. Luth. cap. 33. num. 2. c Bzou. An. Christi 1534. num. xi. Tom. xx. & Vlenberg. Vit. Melanct. cap. 11. num. 1.

ni ab opinione sua discessuri forent, certissime exploraret. Fecitque id Melanchthon, ut ejus ad Urbanū Regium Symmystam Lutheranum testatur, quibus indicat Bucerum cum socijs suis paratum esse ad Augustanæ Confessionis normam de Eucharistia docere & profiteri publice, nempe quod Christi Corpus substantialiter vereque sit præsens ac porrigatur sumentibus, cum in Cæna Domini panis ac Vinum accipiuntur. (a) Accessit eodē studiū Augustanæ civitatis, quæ cū consiliū mutandæ religionis coqueret legatos miserat ad Lutherum duos, nempe Geronem & Huberianū, iussos concordiæ studium quantum possent promovere. Itaque Lutherus datis ad Senatum August. literis mente Julio admodum benigne respondit se cum suis allaboraturum deinceps, ut animi dissidentium sincero nexu conjungantur, & non modo pax sanciretur, sed & suspitionum causæ tollerentur. (b) Senatus Augustanus acceptas literas & consilium alijs civitatibus communicavit, conventumque est ut Jsenaci Thuringiæ in civitate Anno sequenti 1536. ad 14. Maij Synodus Luthero-Zwingliana celebraretur, non Saxonis, nec aliorum sed Lutheri autoritate indicta, quæ tamen ob Lutheri invaliditatem postea VVittebergam est translata. (c) Venerunt ex Helvetijs missi Bucerus & Capito, qui 21. Maij VVittebergam sponte venerunt, una cum Myconio Gothano prædicante, ubi aliquot dierum tractatu, demum simulatam concordiam Conventum est, à mutuo fallentibus & falsis. Prolixè hæc Acta exhibet Ulenbergius (d) Sed partes singulæ aliter & aliter pro suo libitu narrant. Sacramentarij ajunt, Bucerum ad Lutherum reversum ab eo impetrasse ut Confessionem cuidam subscripserit, ad ipsorum Confessionem proxime accedenti, adeoque ut Bucero & Capitoni sub animæ salute promiserit, eam inviolabiliter se servaturum: ac tum eundem vaticinatum, nisi pax ab una & altera parte tam corde quam ore conservetur, res omnes in deterius prolapsuras. Hoc idem in epistola ad Helvetios minatur. Sed hæc omnia Anno MDXLIV. à Luthero revocata & infracta ijdem Sacramentarij testantur.

VI. Porro Bucerum cum formula concordiæ VVittebergæ intæ Tigurini, maxime Bullingerus & Leo Juda rogarunt, ut ad Ecclesiæ utilitatem Tigurum veniret. Eo profectus Bucerus invenit nec illos nec alios suæ VVittebergensi

Concordiæ assentientes, Itaque homo vaser inter incudem & malleum vehementer Tigurinos obsecrat ne Lutherum irritarent, ipse pollicitus in eorum Confessione se permanurum. Deinde Declarationem quandam conscribit aliter verbaliter sensu formatam cui Basileenses, Schaffusiani, & Sangallenses subscripserunt; à Bernatibus vero ut eam approbarent impetrare non potuit. Sic homo ille serpentem imitatus fraude dolisque utramque partem sub iugum suum mittere conabatur, ea arte grassatus, ut aliud verbis præferant, aliud sensu absconditum gerant, quam Buceri artem deinde Calviniani avidè amplexi, in præsens tempus studiosè conservant. Bucerus igitur VVittebergæ Lutheranus, in Helvetia palam se Zwinglianum esse, ferebat, imo, quod Pellicanus in epistola quadam exprobrat, Lutherum eiusdem secum esse sententiæ asserbat. Hunc exitum habuit, VVittebergæ indicta Synodus à Luthero in qua ipse ridiculus Papa præfedit, & magis ridicule Bucerus, Capito, Bugenhugius, seu Pomeranus, Jonas, Cruciger, Melanchthon, Menius, Miconius Ex-monachi & miserabiles apostata, tanquam Patres, universæ Ecclesiæ corpus representantes, confederuor, & hæreticorum more se mutuo sefellerunt. imo sibi fidem nullatenus adhibuerunt. (e) Porro Summa Conciliabuli illius VVittebergici hæc fere est. (f) Lutherus cum Bucero quod quibusdam Zwinglij, & Occ. lampadij opusculis epistolam præfixisset, acerissimo expostulavit; verum ille resista in typographum culpa, se excusavit. Aliquot ibi sessibus de Cæna Domini magna contentione disputatum fuit Tandem omnes in Lutheri concesserunt sententiam, nempe vero, realiter & re ipsa verum corpus & sanguinem Iesu Christi in Cæna esse sine ulla specierum mutatione. (Sed quomodo hæc cum VVittebergensis Ecclesiæ confessione omnium Lutheranorum ecclesiarum matris conveniunt? ubi folio 144. ita dicitur: Credimus tantam esse Dei potentiam, ut panis & vini in Eucharistia substantiam annihilare, aut in corpus & sanguinem suum mutare possit.) Ibidem conclusum fuit, corpus & sanguinem Christi tam à malis quam à bonis recipi, nec mysterij huius veritatem à personarum dependere meritis sed à bonis sumi ad salutem, à malis vero ad iudicium. At

quo.
Vlenberg. Vit. Melanch. cap. 11. num. 1. b Vlenberg. Vit. Lutheri cap. 27. num. 1. c Vlenberg. loc. citatis. d Vita Luth. cap. 27. e Vlenberg. loc. citatis. & Vlenberg. loc. citatis.

quomodo hoc iterum cohæret cum alibi assertis? modo illi si lem habeant. Turcam enim, Iudæum aut paganum, etiamsi panem accipias corpus tamen Christi non accipere, non magis quam mus aut aliud aliud animal quod panem illum devoravit. Bucerus autem & Capito Argentoratum reversi Acta Conventus Saxonici Basileam miserunt, à quibus Carolstadius & Simon Grynaeus Argentoratum ablegati, Bucerum Basileam adduxerunt.

Verum acutissimi hi Theologi turpiter hallucinantur. Corpus enim Christi loco substantiæ panis, est sub panis accidentibus, ac propterea in egruibi manet quam diu substantia panis ibi permaneret! At panis substantia eousque permaneret quoad accidentia & dispositiones ad conservationem dictæ substantiæ necessariæ, alteratæ sunt & destructæ per accidentia & dispositiones contrarias panis substantiæ: quemadmodum chili in stomacho qualitates paulatim in materiam panis introducunt, ac panis qualitates aliæque accidentia destruentes, tandem panem omnino corrumpunt & ex eo chilum faciunt. Vel sicut qualitates ignis lignum amplexæ: paulatim ligni qualitates destrunt, quibus destructis, iam non amplius lignum est, sed lignum in ignem est mutatum. Sic corpus Jesu Christi sub panis accidentibus aut speciebus integrum permanet quamdiu accidentia illa non alterantur, & sufficientia sunt ad panis, si is adesset, conservandam substantiam; sed quamprimum accidentia à contrarijs, paulatim in hostiæ quantitatem que pro subiecto est, introductis, v. g. à calore stomachi aut alio naturali agente, ita alterata sunt, ut nec apta nec sufficientia sint ad conservandam panis naturam, corpus Christi ibi esse definit, eiusque loco natura quædam novis illis accidentibus conveniens producitur. Sed non minus veram quam profundam hanc Theologicam contemplationem, in quam me novorum Evangelicorum error deduxit, omitto, illud hic docuisse contentus ad receptionem corporis Christi nihil interesse utrâ fidem quis habeat vel non; imò idem tã à Turcapagano, imò à quocumque animali, quam ab homine Christia recipi.

Idem hic Bucerus diu se vehementer torfit, dicens, *Se quidem non negare corpus Christi in Eucharistia præsens esse; at ab impijs recipi, id vero horribile dictu sibi videri.* quid igitur Bucerum dicturum putamus si Christi Corpus à diabolo tractatum & protatum legat apud Matthæum

& Lucam? & venisse in manus peccatorum & c. utique ista horribilia videbuntur Buce- ro, & credi proinde non poterant à pijsimo illius animo. Tandem nihilominus Luthero fi- cte assensus est. Scribit Miconius in epistola quadam ad Vitum Norimbergensem Prædican- tem, *Bucerum & Capitonem ubertim tum flevisse, se vero omnes oculus ad cælum elevatis gratias, Deo egisse, ac post fraternos complexus & gratulationes, ad ecclesias suas unumquemque reverbos, ut unanimi voce doctrinam illam prædicarent. Ante discessum vero ipsorum Lutherum vespertinam concionem ha- buisse, ex illo S. Marci: Euntes in Mundum uni- versum, prædicate Evangelium omni creatura. Ad- dit sibi quidem Lutherum sæpius auditum: sed tum vocem eius quasi tonitru à cælo veniens sibi visam (a)* Vide quomodo illi Martini sum, tamquam novum Christum deificent, Apostolos suos ad annunciandum Evangelium per universum ter- rarum orbem dimittentem. Sed horum Apo- stolorum concordia non diu duravit, quo uno mittentis stultitia & vanitas convincitur: & sa- ne Mundus ille in quem Lutherus eos misit, pau- ca nimis terræ iugera complectitur. Hoc in con- ventu, uti supra dictum est, Bucerus Luthe- ri partibus se palam adiunxit, atque etiam velut ad culpam eluendam, in Annotationibus ad VI. caput Joannis, peccatum suum aperte confessus, ac veniam tam sibi quam alijs precatus est cum Bucerus apud Helvetios luctatur, & subscriptio- nem in formam Concordiæ VVitteberga allatæ, impetrare nequit, eo quod tam leviter in Lutheri gratiam discessisset à Confessione, quam Helvetij veram se habere gloriabantur, ad subdola consilia sæpe converso accidit aliquid opportunum, quo subscriptionem aliquam expressit, nempe hæc dicebat ille concordiæ formulam ita esse concep- tam ut ipsi verbis concordiæ à sua sententia disce- dere non compellantur, posse ergo suum sensum de cæna tenere, & nihilominus subscribere, eo quod Lutherani Smalcaldicæ conventum agen- tes, Helveticas civitates non essent fœde- ri ascripturi, nisi qui concordiæ de cæna sub- scripissent. Hoc demum stratagema Bucero successit, & Anno 1537. literas ab Helvetijs impetravit quibus ad Lutherum datis significa-
V i
rent,

a Vid. Ludou. Rab. Vlmens. Superintend. Hofi. de Here- sibus. Vlenberg. Vit. Luth. cap. 27. num. 2. & Vit. M. lanch. cap. 11. Steph. Vinton.

ret, sibi placere ut annorū superiorum offensiones oblivione aboleantur & pax inter eos vigeat & c. (a) Atque id est, quod Lavaterus ait, *Bucerum postquam se diu multumque torfisset, nec tamen id quod cupiebat posset assequi, ad Lutheri quidem partes se adiunxisse sed non aliam ob causam quam ut Argentoratum, ubi Pastoris munere fungebatur, in sedus Smalcaldicū posset recipi, à quo ij qui cum Luthero & Lutheranis non sentiebant, erant exclusi, missus fuit hęc secunda expeditione iterum Bucerus ad Lutherum, at non cum Capitone sed Lycosthene socio, à quibus acceptis literis Helveticis, Lutherus Calendis Decembris benigne respondit Placere sibi studium concordia, sed ominari non duraturum nisi compefcant turbulentos & c. ita larvata concordia, irreconciliabiles animos tunc obtexit. (b) Bucerus deinde Argentoratum reversus est.*

V. Quāvis autē Bucerus cum Saxonis Ecclesiis, se sentire palā profiteretur, suas tamen quāsdā opinioniones habebat medias, modo causā agens Lutheri quem nequaquam irritandum esse semper dicebat, modo Zuinglij favens opinioni, quā meditatio Buceriana in hoc posita erat, quod diceret Lutheri & Zuinglij opinioniones verbis tantum inter se dissidere. Adhuc quum Petrus Martyr insignis Calvinista Argentoratum venisset, ac concionem ad populum esset habiturus, vehementer à Bucero rogatus fuit, ut de Cœna Domini controversiam non attingeret, aut saltem obscuris verbis de tanto mysterio loqueretur, nec certi quidquam pro vel contra hanc aut illam sententiam pronunciaret. Cui tamen Martyr dicto audiens non fuit, sed aperte & palam ut Simlerus testatur, Zuinglij sententiam defendit. Bucerus certe nihil minus ferre poterat quam controversiam hanc coram populo discutari, eoquē conscientijs hac in re quod vellent credendi libertatem permittendam aiebat. Bullingerum vero in Commentarijs super Matthæum (e) scribere non puduit, *se quidem semper suavisse, et etiamnum optare, ut quæstiones hæ de reali corporis Christi in Cœna Domini presentia in extrema abyfso fuissent sepulta, atque omnibus pro arbitratu suo quod vellent quisque credendi facta potestae.* Et hæc ipsa fere verba, hoc idem vorum meminere Verbi quodam in Francia nostra Ministro à me auditum. Bucerus porro summum conciliandarum partium studium semper præ se tulit, eoquē in nova Ecclesia exorta quæstione, statim se interponere solebat, inter partes ambiguas, &

iam huic iam illi favens. Sic postquam Ulricus Dux VVitembergicus Hassiæ Landgravij opibus & armis ditionem suam recuperasset, & religionem mutare vellet, Snepfiusquē à Luthero cōmissus Lutheranismum, Blaureus vero Constantiā veniens Zuinglianismum inter odere studeret; ad rem coram Principe disceptandam vocatus Bucerus se tamquam media orem interposuit, dicens: *Corpus Christi in Cœna vere dari seu porrigi, nimirum in substantia, & essentia, iter non vero in quantitate aut qualitate totaliter, id est, ita, ut locum occupet quo dicto, quisquis tandem eius sensus fuerit utriusque parti, aliquid dare conatur simul Lutheranismum ac Zuinglianismum inducere tentavit tanto peior singulis quanto duo mali iuncti peiores sunt unoquoque seorsim. Dux nihilominus pro Augustana Confessione pronunciavit, utque eam subditi sui sequerentur imperavit. Lutherum hominis hujus in constantia pæne ad insaniam redegit, quē summo & feroci ingenio præditum noverat, eoquē nihil magis metuebat, quam ne sua auctoritate, quam quanto pete ipse hæcenus defenderat opinionem convelleret, aut certe magis dubiā redderet & suspiciam. Veruntamē non adeo diu Lutherus se tenere potuit, quin contra Sacramentarios caute agentes, exardescere & furere iterum inciperet, nam cum Anno 1543. Tigurini Biblia in Germanicam linguam transtulissent Frofchoverus bibliopola exemplareorum VVittebergam velut munus amico Luthero misit, qui irritatus eo munere rescriptit ne sibi eiusmodi dona deinceps mitteret, nolle se participem esse Zvinglianorum conatum, utpote damnatorum hominum, & alios in damnationem præcipitantium. Tigurini igitur etiam versionem Lutheri aspernantes, opera Zvinglij in Tomos redacta ediderunt, idcirco Lutherus efferatus bellum cum Sacramentarijs, adeo per Bucerum conciliatis, instauravit Anno 1544. edens ultimam suam contra eos Confessionem de Cœna, qua omnes Sacramentarios Carlostadium, Zvinglijū, Oecolampadium & c. Et pariter damnavit, Zvinglijani tacti vehementer exacerbati sunt. Bucerus eos volens iterum componere nihil effecit, sed illi seq. Anno 1545, Apologiam contra Lutherum ediderunt.*

Cer-

a Vlenberg, Vit. Luth. cap. 27. num. 4. b Vlenberg, Vit. Luth. ibid. & cap. 28. num. 3. c pag. 235.

Certum est, inquit Historia Cœnæ, (a) Lutherum eum (loquitur de Anno MDXLIII.) in magnis difficultatibus esse versatum, ut qui cinctum undique se inimicis & ab ijs quibus fidebat, desertum se videret. De Buceri præcipue inconstantia & instabilitate querebatur. is enim Anno 1542. deficiente a fide Catholica Hermanno de VVeda Archiepiscopo Coloniensi, evocatus Bonnam, reformationem illius dicecios conscripserat edideratque, quæ extat, sed quod in ea de vera & reali corporis Christi in Cœna præsentia doctrinam non palam proposuisset, sed quodammodo celasset id alie senserat Lutherus & querebatur. Ad hanc reformationem Philippus initio vocatus fuerat, sed is in Bucero onus hoc reiecit. Eoque ad amicum scribens Lutherus ait, *Bucerum nihil aliud agere, quam reconciliationes tractare: experiturum tamen has artes nihil apud se valere. Se quidem ipsum nihil scripsurum, sed per Philippum, ut quam ipsi iratus sit intelligat, effecturum.* Advolarunt tunc Bonnam undique Apostatae Monachi, ut vultures ad prædam, etiam ipse Melanchthon Anno 1543. sed Clerici ac Coloniensis Senatus & Civium zelo hi fugitivi ex claustris & ab Ecclesia apostata brevi tota dicecesi fugere cum deposito Archiepiscopo coacti sunt. refutavit enim clericus & universitas Coloniensis turpem illam Buceri & sociorum Reformationem, scripto quo incestus crimen Bucero typis est exprobatum, quod inani opera Melanchthon matrimonij falso nomine ceatus est obvelare. Sed uridictum est tenebrionis sole Catholicæ doctrinæ & zelo se exerente fugerunt primum doctrina deinde armorum ostentatione perstricti. (b)

VI. Bucerus, mox eum excucullatis monachis usitato, Capironis Symmylæ olim sui viduam in matrimonium duxit; qua mortua, ad secundas, deinde ad tertias nuptias convolavit, illustri monachalis continentia exemplo. De matrimonio facile magistro suo assensum præbuit, ut scilicet a morosa uxore se expedire posset. *Quia Judæis, aiebat, permittitur fuit, factum cum prioribus divortio, alias ducere, ob cordis duritiem, idem Christianis licitum esse debere, si pacifice inter se coniuges vivere non possint.* (c) Porro videns Lutherum in Germania Zuinghamos & Bullingerum in Helveria, & Calvinum a se aliqua ex parte Argentorati nutritum atque educatum in Francia novo Evangelio propagando esse occupatos, valde florere, se pene, ob inconstantiam & conatum conciliandi, quæ conciliari non possunt, contemptum, in Angliam abiit, metu etiam ne ab Imperatore devictis Protestantibus victorioso,

manus sibi injicerentur. Duxit secum Paulum Fagium, eodem metu correptum, & Hebraicæ linguæ peritum: qui vix appulsus, Cantabrigiam petens, diem obiit XII. Novembris Anno MDXLIV. Sic Bucerus deserto suo grege, Angliam sibi turbendam suscepit. in qua post multa damna Catholicæ religioni illata, exacto triennio mortuus est Anno MDLI. ætatis anno LXI In extremo constitutus agone acerrimos conscientia mortuus sensit, nec minus ut in tota vita, de ijs in quibus cardo salutis nostræ vertitur, immo de adventu Christi dubitare visus est, ut Anglici scribunt, & Lindanus Episcopus Ruræmundanus. (d) Liberinus ait, paullo ante mortem Sacramentariorum eum doctrinam professum, nec mirum ut qui eam semper cum Lutheranismum coniuoxit, & velut Eutyches Christi naturas, inter se confudit. Nicolaus Sanderus lib. II. de Anglicano schismate narrat, Bucerum aliquando à Duce Northūbricæ (Barone Pageto reginæ Consiliatio interprete) rogatum quid de præsentia Corporis Christi in Eucharistia crederet, respondisse: de ea se dubitare non posse, nisi de Evangelistarum Fide dubitare velit, *Sibi tamen non omnia quæ in N. T. de Iesu Christo scripta sunt, certa atque indubitata videri, quamvis hæcenus id aperte dicere noluisset.* Et hæc quidem dicendi libertate homo hic utebatur, quod Ducem illum parum religiosum esse sciret. At Apologia de Cœna Augustana ait, iam libere eum quid de hoc articulo sentiret, scribere cœpisse, *sed morte præventum, absolvere opus non potuisse.* Sic ut vivum, ita mortuum Bucerum pars utraque sibi vindicabat.

DE MIRACULIS ALIQUOT PER
Eucharistiæ Sacramentum à Deo factis eodem tempore quo à Sacramentarijs maxime impugnabatur.

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

I. In omni antiquitate exstare multa circa SS. Eucharistiæ miracula.

V 3.

II. Mira-

a fol. 379. b Flenberg. Vita Melanchthon cap. 16. num. Arnold. Mehusovius lib. de schismate Hermanni VVedani. Surius &c. b In Matth. cap. 10. d In Syntag. pag. 53.